

Прошломесечни избори за Европски парламент дали су боље резултате него што је ико могао очекивати из једног простог разлога: тиха проевропска већина је проговорила. Оно што су они рекли јесте да желе да сачувају вредности на којима почива Европска унија, али и да, такође, желе радикалне промене у начину функционисања Уније. Њихова главна брига јесу климатске промене.

То погодује проевропским партијама, нарочито Зеленима. Антиевропске партије, од којих се не може очекивати да учине ишта конструктивно нису успеле остварити очекивано. Нити они могу да формирају јединствени фронт који им је потребан да би постали утицајнији. Једна од институција која треба да се промени јесте систем Спитзенкандидат („водећи кандидат“). Он би требало да осигура форму индиректног избора руководства Европске уније. У ствари, као што је Френклин Дехуз објаснио у брилијантном, али песимистичном чланку на порталу ЕУОбсервер, то је горе од демократске селекције. Свака држава чланица има праве политичке партије али њихова трансевропска комбинација производи вештачке конструкте који не служе ничему другом, него да промовишу личне амбиције њихових лидера.

Ово се најбоље огледа у Европској народној партији (ЕПП) која је успела да преузме председавање Европском комисијом од 2004. године. Садашњи лидер ЕПП-а Манфред Вебер, који нема искуства у националној политици, чини се да је вољан да пристане на сваку врсту компромиса не би ли остао у парламентарној већини. То подразумева и прихватање мађарског аутократског председника владе Виктора Орбана.

Мађарски премијер је представљао озбиљан проблем за Манфреда Вебера, јер је Виктор Орбан отворено кршио европске норме и успоставио нешто што подсећа на мафијашку државу. Готово половина националних партија које чине ЕПП хтеле су да избаце Орбанову странку Фидес из те групације. Уместо тога, Вебер је успео да убеди ЕПП да упуте Фидесу релативно једноставан захтев: да дозволи Централно-европском универзитету (ЦЕУ), чији сам ја оснивач, да настави да у Мађарској функционише слободно, као амерички универзитет.

Фидес то обећање није испунио. Упркос томе, ЕПП није искључила Фидес из свог чланства, већ је само суспендовала ову партију како би се могла рачунати као део ЕПП када се буде бирао шеф Европске комисије. Орбан сада покушава да поново успостави Фидес као „бона фидес“ члана ЕПП-а. Биће занимљиво видети да ли ће Вебер наћи начина да га тамо смести.

Систем Спитзенкандидат није заснован на међувладином споразуму, тако да лако може бити промењен. Било би много боље да се председник Европске комисије директно бира са пажљиво одабране листе квалификованих кандидата, али то би захтевало измене Уговора. Могла би бити настављена пракса да председник Европског савета буде биран квалификованом већином држава чланица, као што је то предвиђено Лисабонским уговором.

Реформу која би захтевала измене Уговора оправдава све већа демократска легитимност коју су изнедрили избори за Европски парламент. Излазност на недавним изборима премашила је 50 одсто, што је знатно више од 42,6 одсто у 2014. години. Ово је први пут да је излазност повећана још од првих избора 1979. када је учествовало 62 одсто гласача који су имали право гласа.

Зачудо, у овом случају, систем Спитзенкандидат обећава да ће произвести тим из снова. Француски председник Емануел Макрон, који се у принципу противи систему Спитзенкандидат, у великој је мери одговоран за овакав развој догађаја. На вечери са шпанским премијером Педром Санчесом, победником парламентарних националних избора у Шпанији, који су претходили гласању за Европски парламент, двојица лидера сложили су се да подрже два Спитзенкандидата који би били идеални за Европску комисију и Европски савет.

Немачка је главни присталица система Спитзенкандидат. Ако Вебер изгуби, Немачка ће

се залагати за Јенса Вајдмана, председника Бундесбанке, да постане председник Европске централне банке. Тешко да би Вајдман био идеалан. У ствари, он је дисквалификован чињеницом да је сведочио пред немачким Савезним уставним судом против ЕЦБ-а у предмету који је покушавао да поништи такозване монетарне трансакције Банке, што је политика која је била кључна за превазилажење кризе еврозоне раније током ове деценије. Надам се да ће ова чињеница постати још познатија.

Сваки други кандидат био би квалификованији од Вајдмана за председника ЕЦБ. Како ствари стоје, Француска неће имати ниједну од водећих позиција. Била би добра ствар уколико ни Немачка не би имала ниједну, зато што би то дало више простора за друге земље.

Постоји много институција ЕУ, осим система водећих кандидата који захтевају радикалну реформу. Али то може да сачека док не сазнамо да ли се и у којој мери остварују предизборна обећања. Још није време да прогласимо победу, да се опустимо и славимо. Треба обавити још много посла како би се Европска унија претворила у организацију која добро функционише и која испуњава своје велике потенцијале.

Аутор је председавајући Сорос фонда за менаџмент и фондације Отворено друштво

(Данас)